Language consultations: electronic database

http://www.valodaskonsultacijas.lv/en/questions/1082

Question

Vai ir ***pH mērītājs*** vai ***pH metrs***?

Answer

Mērinstrumenta nosaukums rakstāms ar defisi: ***pH-metrs***.

Grieķu izcelsmes vārddaļa *-metrs* (gr. *metron* 'mērs') tiek izmantota kā salikteņa otrā daļa dažādu mērinstrumentu nosaukšanai, piemēram, *hronometrs, barometrs, eksponometrs, spidometrs*. Pēc šāda principa veidojams arī pH mērinstrumenta nosaukums. Šāds nosaukums lietots terminu vārdnīcās, ko apstiprinājusi LZA Terminoloģijas komisija, piemēram, LZA Terminoloģijas komisijas izstrādātajā vārdnīcā „LZA TK Terminoloģija 7. Ķīmijas un ķīmijas tehnoloģijas terminu vārdnīca", J. Dolača izstrādātajā „Mežtehnikas, mežsaimniecības un kokrūpniecības terminu vārdnīcā".

Mērinstrumenta nosaukums var būt veidots arī ar elementu *mērītājs, mēraparāts* u. tml. Šādi parasti ir veidoti mērinstrumentu nosaukumi, kuru pirmais elements ir latviešu valodas vārds, piemēram, *siltummērītājs; caurteces mērītājs; siltumenerģijas kontroluzskaites mēraparāts*. Ar vārddaļu *-metrs* parasti ir aizgūtie mērinstrumentu nosaukumi, kuru pirmajā daļā arī ir citas valodas vārddaļa, piemēram, *hronometrs, barometrs, eksponometrs*.

Ir iespējams arī sinonīmisks aizguvuma un pašcilmes termina lietojums, piemēram, *higrometrs, mitruma mērītājs*. Tomēr, ja sistēmiski ar salikteņa beigu daļu *-metrs* darināts mērinstrumenta nosaukums nozarē ir nostiprinājies kā termins, nebūtu vajadzības to aizstāt ar latvisku vārdkopu, piemēram, zinātniskā tekstā, nosaucot mērinstrumentu, rakstīt *atmosfēras spiediena mērītājs*, nevis *barometrs* vai aprakstā par automašīnām terminu *spidometrs* aizstāt ar *ātruma mērītājs*. Aizgūtais saliktenis mērinstrumenta nozīmē kā termins ir konkrētāks un nepārprotamāks.

Vārdkopa tomēr var variēties un ir aprakstoša. Arī angļu termina *flow meter* ekvivalenti latviešu valodā var būt gan *patēriņa mērītājs*, gan *caurplūdes mērītājs* vai *plūsmas mērītājs*, arī *caurteces mērītājs*.

Tā kā pH mērītāja nosaukumu veidojošā salikteņa sākumdaļa ir burtkopa, nevis vārds, mērinstrumenta nosaukums rakstāms ar defisi –

pH-metrs. Vārdu *mērītājs* šī mērinstrumenta nosaukšanai var lietot sarunvalodā vai aprakstoši, piemēram, *pH mērītājs ir pH-metrs*.

Sources

Latvijas Nacionālais terminoloģijas portāls

Logina, S., Pēča, K., Pūtele, I., Zilgalve, E. Valodas konsultācijas. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 19. Atb. red. V. Šaudiņa. Rīga : Latviešu valodas aģentūra, 2024, 206.–207. lpp.